

HEDEN
TER ADVISERING
Aan
de minister

Inspectie der
Rijksfinanciën

Inlichtingen

10.2.e

www.minfin.nl

Direct contact

10.2.e

Datum

7 januari 2021

Notitienummer

2021-0000004165

Auteur

10.2.e

Van

10.2.e

Kopie aan

notitie

Maatregelen bevorderen thuiswerken ivm opheffen
schoolsluiting

Aanleiding

- In het Catshuis wordt met name gesproken over de verlenging of aanpassing van het huidige maatregelenpakket na 19 januari, inclusief de schoolsluiting.
- De MP en MVWS hebben aangegeven dat het afdwingen van thuiswerken een belangrijke aanleiding is voor de schoolsluiting. Kinderen worden op deze wijze geraakt door de onwil van volwassenen om zich aan de regels te houden, met grote gevolgen op korte en lange termijn.
- Om de discussie over het onderwijs open te breken dragen wij in deze notitie alternatieve maatregelen aan om het thuiswerken te bevorderen. Deze variëren van goed (politiek) haalbaar tot nuttig als munitie in de discussie.

Advies

- U kunt tijdens de Catshuissessie in ieder geval de no-regret maatregelen inbrengen.
 - 1. Afwegingskader thuiswerken: Er is momenteel geen duidelijk afwegingskader beschikbaar, waardoor bedrijven en werknemers zichzelf het voordeel van de twijfel kunnen gunnen bij de vraag of thuiswerken voor hen van toepassing is. Bijv. kantoorwerk binnen de levensmiddelenindustrie moet thuis plaatsvinden. Door beter te operationaliseren nemen we onduidelijkheid weg. Deze maatregel is een randvoorwaarde voor veel van de andere maatregelen. Als we thuiswerken willen belonen en/of niet-thuiswerken straffen, moet het kader duidelijk zijn.
 - 2. Campagne i.s.m. werkgeversorganisaties/brancheverenigingen: Goede en slechte voorbeelden van grote en kleine bedrijven kunnen helpen om een duidelijke norm te stellen. Een al dan niet gezamenlijk campagne van overheid en werkgevers/brancheverenigingen (evt. incl. "naming and praising/shaming") kan het belang van thuiswerken nog verder benadrukken. N.B.: EZK betoogt dat dit al veelvuldig gebeurt, wij zien nog mogelijkheden. We hebben de MP en de MSZW bijvoorbeeld nog niet gezien gezamenlijk met de voorzitters van VNO en FNV op TV.
- Maatregel 7a (boete voor ongeoorloofd niet-thuiswerken) is wat ons betreft de meest gerichte maatregel om het aantal thuiswerkers te vergroten. Hiervoor is een wetwijziging nodig die waarschijnlijk minimaal een aantal weken in beslag neemt. Handhaving kan steekproefsgewijs. Alleen het aankondigen van of dreigen met deze maatregel op termijn zou voldoende kunnen zijn om in ieder geval de schoolsluiting terug te draaien.

Toelichting

Grote negatieve effecten scholensluiting

- Het sluiten van scholen geeft permanente schade, in tegenstelling tot veel andere maatregelen die kunnen worden opgevangen met flankerend beleid. Onderwijsachterstanden die door de lockdown ontstaan leiden in de verre toekomst tot minder opbouw van menselijk kapitaal en een lager verdienvermogen voor de getroffen leerlingengroepen. Kwetsbare leerlingen ondervinden de grootste nadelen. Op korte termijn neemt de productiviteit van werkende ouders af. Wij zijn van mening dat de huidige schoolsluitingen – als middel om thuiswerken af te dwingen – zo snel mogelijk moet worden opgeheven.
- Tijdens de eerste lockdown was de compliance voor het thuiswerkadvies groter dan nu het geval is. Zo is de verkeersdrukke sinds de tweede lockdown weliswaar afgenomen, maar minder dan tijdens de eerste lockdown in maart.¹ De vraag is hoeveel dit zegt over thuiswerken.
- Er is relatief weinig zicht op het aantal thuiswerkers en de redenen waarom mensen de thuiswerknorm al dan niet naleven, en bij welk type bedrijven dit het meest gebeurt. SZW heeft gedragsonderzoek laten doen naar motieven en weerstand rond thuiswerken bij werkgevers en werkenden, de resultaten worden volgende week bekend. Dit onderzoek wordt gebruikt om met het interdepartementale team van gedragskundigen gedragsinterventies te ontwikkelen rond het thuiswerken.
- N.b.: de verwachting is dat andere departementen ook de Britse mutatie van het virus naar voren zullen brengen als rechtvaardiging om scholen langer gesloten te houden.

Maatregelen thuiswerken

- De maatregelen in onderstaand overzicht zijn resultaat van een Financiën-interne brainstorm. Ze zijn nog niet uitgebreid getoetst op (juridische) uitvoering. Waar mogelijk hebben we de eerste reacties van andere departementen (SZW/EZK) wel meegenomen.
- De maatregelen zijn verdeeld in drie categorieën: no regret (wat moeten we op korte termijn sowieso gaan doen?), wortel (hoe kunnen we thuiswerken belonen?) en stok (hoe kunnen we niet-thuiswerken straffen?).
- De voorgestelde maatregelen zijn met name gericht op werkgevers. Niet alle werkgevers hebben in deze economisch moeilijke tijd de ruimte om de investeringen te doen om structureel thuiswerken mogelijk te maken. Voor alle stokmaatregelen, zeker voor de hardere, geldt daarom dat weerstand en/of de roep om een tegenprestatie niet ondenkbaar is.

Nr.	Maatregel	Belangrijkste voordelen	Belangrijkste nadelen	Haalbaar op korte termijn?	Bijzonderheden
<i>No regret</i>					
1	Duidelijk afwegingskader thuiswerken: checklist	• Duidelijkheid over de norm helpt voorkomen dat bedrijven/mensen zichzelf het voordeel van de twijfel geven	• Ongetwijfeld ontstaan/blijven er grijze gebieden	Ja	• Mogelijk als standalone normerend kader, of i.c.m. wetswijziging (voor bijv. boetes)
2	Campagne i.s.m. werkgevers: sociale norm stellen en verantwoordelijk-	• Kan meteen worden uitgewerkt • Positieve insteek • Politiek	• Vrijblijvend • EZK verwacht hier weinig van, volgens hen gebeurt er al	Ja	• Evt. in combinatie met naming & shaming

¹ [Verkeersdrukke door 2e lockdown afgenomen | ANWB](#)

	heidsgevoel vergroten	draagvlak naar verwachting groot • Kan door gebruik van diverse voorbeelden ook diverse bedrijven/regio's aanspreken	veel • SZW ziet vooral mogelijkheden in een regionale campagne waarbij werkgevers direct worden aangesproken		
<i>Wortel</i>					
3	Thuiswerk- vergoeding onbelast	• Kost de werkgever potentieel niets/weinig door besparing reiskosten	• Verwacht effect is relatief klein: kans dat alleen werkgevers waar al veel wordt thuisgewerkt hier gebruik van maken • Niet alle werkgevers vergoeden reiskosten; schakelen mogelijk niet naar thuiswerkvergoe- ding • Kostbare maatregel (> 100mln/jaar) • Risico dat maatregel op termijn structureel wordt		• Onderzoek naar thuiswerk- en reiskosten is al toegezegd in de Kamer • Er loopt al een langdurige discussie rondom belaste reiskosten- vergoeding en thuiswerk- vergoeding met sociale partners
4	Naming and praising: goede voorbeelden	• Positief • Relatief simpele uitvoering. • Mogelijk om voor verschillende regio's, specifieke sectoren en omvang goede voorbeelden te tonen	• Vallen altijd bedrijven buiten de boot • Is dit ook een stimulus voor kleinere, onzichtbare bedrijven?	Ja	• Afwegingskader als randvoorwaarde
5	Parameters steunmaatregelen voorwaardelijk maken aan thuiswerken: bonus bij thuiswerken	• Afhankelijk van inrichting toets via accountants- verklaring mogelijk? • Duidelijk gekoppeld aan bijv. lockdown en maatregelen	• Extra hobbel voor uitvoering, waarschijnlijk moeilijk uitvoerbaar • Fraudegevoelig		• Afwegingskader als randvoorwaarde
6	Eenzaamheid voorkomen en vermaak bieden (bijv.	• Eenzaamheid/on gezelligheid wordt als argument	• Afhankelijk van inrichting zorgt het bijeenkomen van theater-		

	toneelgezelschappen, online escaperooms) voor corona-veilige afleiding	gebruikt voor kantoorleven • Stimuleert potentieel culturele sector	gezelschappen voor besmettingsgevaar • Impact tegen eenzaamheid mogelijk beperkt • Impact op thuiswerken beperkt		
Stok					
7a	Boete voor ongeoorloofd niet-thuiswerken dan wel het niet houden aan 1,5m op de werkplek - iemand (Arbeidsinspectie, gemeente) toetst	• Alleen degenen die echt niet anders kunnen werken nog op kantoor • Kan steekproefsgewijs worden getoetst.	• Verandering van communicatiestrategie: advies wordt plicht • Wetswijziging nodig • Potentiële interpretatie als 'schuld afkopen', potentieel sterk oplopende boetes nodig om herhaalde overtreding te voorkomen • Afhankelijk van invulling kan capaciteit toetser bottleneck danwel grote kostenpost zijn		• Afwegingskader en toetsen als randvoorwaarde • Te koppelen aan #8 • Mogelijke workaround voor wetswijziging als men in aanmeldformulier NOW/TVL moet beloven niet ongeoorloofd thuis te werken
7b	Werkgevers-verklaring: werkgevers geven medewerkers verklaring van niet thuiswerken	• Versterkte versie van normenkader, lichter dan boetes • Werkgevers duidelijker verantwoordelijk maken voor het probleem • Maakt thuiswerken de default-optie d.m.v. administratieve hobbel	• Handhaving/inspectie-capaciteit • Heeft bij eerste lockdown als idee op tafel gelegen en is toen niet gedaan.		• Afwegingskader als randvoorwaarde • Kan gekoppeld worden aan boetes en/of naming en shaming
8	Parameters steunmaatregelen (NOW, TOZO, TVL) voorwaardelijk maken aan thuiswerken: boete bij ongeoorloofd niet-thuiswerken	• Duidelijk afschrik-effect voor werkgevers die gebruik maken van steun • Afhankelijk van inrichting toets via accountants-verklaring mogelijk? • Duidelijk	• Raakt alleen werkgevers die gebruik maken van steunmaatregelen (die het al moeilijk hebben) • Extra hobbel voor uitvoering, waarschijnlijk moeilijk		• Negatieve versie van optie #5 • Afwegingskader als randvoorwaarde

		- gekoppeld aan bijv. lock-down en maatregelen - Draagt bij aan doelmatige besteding van middelen steun-middelen	- uitvoerbaar - Vraagt aanpassing voorwaarden steun-maatregelen		
9a	Naming and shaming light: Kabinet en werkgevers trekken in communicatie samen op om expliciet niet-thuiswerken te veroordelen. Sluiting scholen, winkels is direct gevolg van niet-thuiswerken	Werkgevers mede verantwoordelijk maken voor het probleem	- Onduidelijk of vertegenwoordigers hun eigen bedrijf/achterban durven <i>namen en shamen</i> - Zet onderwijssluiting expliciet neer als instrument voor thuiswerken		Negatieve variant campagne
9b	Naming en shaming: zwarte lijst	- Reputatieschade en dus afschrik-effect voor bedrijven kan groot zijn - Te koppelen aan (indien haalbaar) nabestaanden die bij de bedrijven langsgaan	- Onduidelijk of hier politiek draagvlak voor gevonden kan worden - Effect grote bedrijven waarschijnlijk groter dan effect mkb		Afwegingskader en toetsen als randvoorwaarde
9c	Naming en shaming: Anoniem meldpunt voor ongeoorloofd thuiswerken en/of onvoldoende 1,5 m	- Geeft medewerkers die wel willen thuiswerken maar van baas niet mogen optie daar iets aan te doen - Iedereen kent voorbeelden van bedrijven waar makkelijk thuisgewerkt zou kunnen worden, maar waar dat niet gebeurt	- Mogelijk misbruik voor andere (arbeids-)conflicten - Handhaving/inspectie-capaciteit nodig om te toetsen		- Afwegingskader als randvoorwaarde - Kan gekoppeld worden aan maatregel naming en shaming of boetes.
10	Reiskosten-vergoeding belasten	Extra inkomsten om bijvoorbeeld #3 te bekostigen	Raakt afhankelijk van inrichting ook zorg-	Nee	Niet geschikt als korte termijn maatregel, want

			medewerkers, onderwijs etc. • Gedifferentieerde versie voor essentiële beroepen resulteert in lage uitvoerbaarheid • Politiek draagvlak naar verwachting laag • Tot 1 februari geldt al een vrijstelling, ook voor niet gemaakte kosten. Daarna zijn dus pas aanpassingen mogelijk. • Lastig uitvoerbaar, o.a. i.v.m. afbakening woon-werkverkeer • Risico op strategisch gedrag voor medewerkers die meer/minder reistijd hebben		vergt veel in wetgeving en uitvoering. • Optie om werknemers keuze te geven óf thuiswerkvergoeding, of reiskostenvergoeding aan te vragen?
11	Benzine extra belasten	• Relatief eenvoudig te regelen • Extra inkomsten om bijvoorbeeld #3 te bekostigen	• Ongerichte maatregel, raakt ook zorg-medewerkers, onderwijs etc. • Raakt ook transport-ondernemers dus wens voor aanvullende compensatie voor brandstof-verbruikende sectoren • Risico op strategisch gedrag voor medewerkers die meer/minder reistijd hebben • Politiek draagvlak naar verwachting laag		
12	Weg- en spoorwerkzaamheden overdag laten plaatsvinden	• Bespaart kosten voor weg- en spooronderhoud • Ontmoedigt reisbewegingen	• Werkzaamheden mogelijk niet op korte termijn naar dag te verplaatsen		

		op natuurlijke wijze	Risico op strategisch gedrag voor medewerkers die meer/minder reistijd hebben		
13	Kosten treinkaartjes omhoog		• Ongerichte maatregel, raakt ook zorg-medewerkers, onderwijs etc. • Vereist medewerking en capaciteit vervoerders • Risico op strategisch gedrag voor medewerkers die meer/minder reistijd hebben • Politiek draagvlak is naar verwachting laag		•
14	Bewijs van reden om niet thuis te werken vragen in OV, alsmede fuiken op de weg	• Afschrikeffect om naar kantoor te reizen	• Kan reizigers niet verplichten om reden op te geven • Vereist aanvullende capaciteit in OV en op de weg • Risico op strategisch gedrag voor medewerkers die meer/minder reistijd hebben		• Afwegingskader als randvoorwaarde
15	Terugvorderen kosten noodopvang crèche indien ouders geen vitaal beroep hebben	• Niet-vitale beroepen hebben zo hogere drempel voor opvang van hun kind en zullen dus eerder thuis blijven	• Moeilijk te controleren • Kan politiek gevoelig liggen • Alleen effectief bij schoolsluiting		• Alternatief: noodopvang bewijs laten vragen van noodzaak tot thuiswerken?
16	Top-down sluiten kantoren via TWM (tijdelijke wet maatregelen COVID)	• Gerichtte maatregel • Kan nu al als er een coronauitbraak is geconstateerd?	• Afbakening en uitvoering wordt lastig • Past niet bij huidige bevoegdheden Arbeidsinspectie		• Afwegingskader als randvoorwaarde